

26.64x31.08	1	עמוד 12	כותרת - גלובס	11/2014	45217416-0
ביטוח חיים חברות ביטוח ביטוח - 85210					

בטוח שלא ידעתם

ג'ון גבע

האם ניתן לעקל פוליסת ביטוח חיים?

(צילום: איל יצהר)

קבר שמור בבית עלמין. שאלת מפתח - מתי הוטלו העיקולים

ח וק חוזה הביטוח קובע כי בקרות מקרה ביטוח על פי הפוליסה, ישולמו תגמולי הביטוח למוטב. ישנן פוליסות שבהן המבוטח הוא המוטב ואז בקרות מקרה הביטוח, תגמולי הביטוח ישולמו למוטב (שהינו גם המבוטח). ישנן פוליסות רבות שבהן קיים מינוי מוטב במקרה מותו של המבוטח, כמו למשל פוליסות ביטוח חיים במקרה מוות, ואז בקרות מקרה הביטוח (מותו של המבוטח) משולמים תגמולי הביטוח למוטב. המבוטח רשאי לשנות, בכל עת, את מינוי המוטב בהודעה להברת הביטוח. חשוב מאוד לציין כי קיימת אפשרות לקבוע בפוליסה מוטב בקביעה בלתי-חוזרת (המכונה בדרך כלל "מוטב בלתי-חוזר", שהינו מוטב אשר לא ניתן לשנות את מינויו או להחליפו באחר, אלא בהסכמתו מראש ובכתב). רוב הציבור אינו מודע לכך שכאשר קיים בפוליסה מוטב בלתי-חוזר - הפוליסה מוגנת ברמה הגבוהה ביותר הואיל ולא ניתן להטיל עיקול או שעבוד על הפוליסה (שבה קיים, בדרך כלל, סכום ביטוח גבוה, החל במאות אלפי שקלים ועד מיליוני שקלים המשולמים במקרה מותו של המבוטח לידי המוטב). נדגיש כי כאשר קיים יורש (מכוח ירושה או מכוח צוואה) ובפוליסה מצוין שם של מוטב - במקרה קרות אירוע ביטוחי גובר המוטב על היורש, בין אם מדובר במוטב "רגיל" ובין אם מדובר ב"מוטב בלתי-חוזר".

זכות הנושים פקעה

ר' הינה בתו של המנוח, אשר נפטר ממחלה. עוד בחייו, המנוח רכש לעצמו שתי פוליסות ביטוח חיים (סיכון במקרה מוות). ר' נקבעה כמוטבת בפוליסות. במצב זה, כל עוד לא קרה מקרה הביטוח לפי הפוליסות, היה המנוח רשאי להחליף מוטבים. קביעתה של ר' כמוטבת נעשתה, ככל הנראה, חלק מינויה הקודם של אשת המנוח כמוטבת. הנושים, שלהם היה המנוח חייב כספים רבים, הטילו שעבודים ועיקולים על הפוליסות, כך שבין היתר שועברה אחת הפוליסות לטובת הבנק. בעקבות זאת סירבה חברת הביטוח להעביר את תגמולי הביטוח לר' - למרות שהייתה מוטבת כמצוין בפוליסה. האם צדקה חברת הביטוח? מי גובר בזכות לתגמולי ביטוח בפוליסת ביטוח חיים "סיכון מוות" - המוטב, או נושי המבוטח? מה קובע החוק? מה קובעים בתי המשפט במצב כזה? לאור החלטת חברת הביטוח פנתה ר' לבית המשפט למתן סעד הצהרתי שלפיו היא המוטבת היחידה, ולכן חברת הביטוח צריכה לשלם לה בלבד את סכום הביטוח, ולא לנושים של האב (שנפטר), שהטילו עיקולים על הפוליסה. בית המשפט נעתר לבקשתה של ר' והוציא פסק דין המצהיר כי ר' היא בעלת הזכויות לקבל את תגמולי הביטוח, וכי זכותה גוברת על זכויות הנושים שלטובתם הוטלו עיקולים על זכויות המנוח. בית המשפט הדגיש כי מדובר בפוליסות לביטוח חיים, המשלמות תגמולי ביטוח אך ורק במקרה פטירה, כך שבכל מקרה לא היה המנוח זכאי לקבלם בחייו, ומשכך לא ניתן לראות בזכות לתגמולי ביטוח מכוח הפוליסות "נכס" של המנוח. בשלב זה, עם מות המבוטח, לא ניתן לשנות את קביעת המוטבים שנעשתה לגבי הפוליסות, כך שזכותם של

פטירת המנוח הטילו נושיו עיקולים. ילדיו של המנוח הגישו לבית המשפט בקשה למתן פסק דין הצהרתי, כי הם זכאים למלוא תגמולי ביטוח החיים ושזכותם גוברת על זכותם של הנושים.

בית המשפט קבע כי בכיטוחי חיים קיימת הבחנה בין ביטוח חיים עם מרכיב של היסכון, שישולם למבוטח בהגיעו לגיל מסוים, לבין ביטוח חיים עם מרכיב של סיכון למקרה מוות.

רכיב ההיסכון ניתן למימוש בחייו של המבוטח, הוא עשוי ליהנות ממנו עוד בחייו ומשכך ניתן לעקלו (אם המוטב רגיל ולא בלתי-חוזר), ואולם הואיל והעיקולים הוטלו רק לאחר מותו של המנוח, הרי שזכותם של המוטבים כבר התגבשה. לעומת זאת, בכיטוח חיים עם מרכיב סיכון של מוות, רכיב הסיכון לא יכול להתממש בחייו של המבוטח - ולכן לא ניתן לעקלו.

חשוב מאוד, לפיכך, למנות מוטב בלתי-חוזר בפוליסה ובכך להגן על כספי הפוליסה בדרגה הגבוהה ביותר, גם מפני עיקולים או שעבודים (ובחוק קיימים מנגנונים נוספים הבאים להגן על המוטב גם אם המבוטח רוצה לבטל את הפוליסה או הפסיק לשלם פרמיה וכיו"ב).

(עוד לפני שהמנוח נפטר). לאחר שהמנוח נפטר, י' הגישה בקשה למתן פסק דין הצהרתי לבית משפט השלום, שלפיו היא זכאית למלוא תגמולי הביטוח מכוח הפוליסה.

בית המשפט קיבל את בקשתה של י' וקבע כי זכותה גוברת על זכויות נושי המנוח. עוד ציין בית המשפט כי העובדה שהעיקול הראשון הוטל לפני שנקבעה י' כמוטבת אינה מהותית בנסיבות העניין, שכן לפני ש"י" נקבעה כמוטבת, הנושה לא היה המוטב בפוליסה. הזכות לתגמולי הביטוח מעולם לא הייתה של המנוח אלא של י' (מכיוון שרק במקרה מותו משולמים הכספים). עוד ציין בית המשפט כי הנושה היה צריך לפעול לשינוי המוטב של פוליסת ביטוח החיים בטרם נפטר המנוח.

הנושה ערער לבית המשפט המחוזי, שהשאיר על כנה את החלטת בית משפט השלום בהתאם לעיקרון שלפיו הנושה אינו יכול לעקל יותר ממה שיש לחייב (המבוטח). אף אם נרשם עיקול על ידי נושה, בין אם בטרם נקבע מוטב על ידי המנוח ובין אם לאחר מכן, הרי שעיקול זה "אינו תופס" ואינו חל על תגמולי הביטוח, שכן זכות זו, בפוליסות ביטוח חיים, מעולם לא הייתה של המבוטח, אף בטרם קרות מקרה הביטוח, ולכן לא ניתן לעקל או לשעבד זכות שאינה שייכת למבוטח - בין אם מדובר במוטב "רגיל" ובין אם מדובר ב"מוטב בלתי-חוזר".

זכות המוטבים התגבשה

במקרה אחר נרשמו ילדי המנוח כמוטבים בכמה פוליסות ביטוח שרכש המנוח. לאחר

הכותב הינו מומחה בביטוח ונזיקין, הבעלים של משרד עורכי דין ג'ון גבע ומשמש, בין היתר, כיועץ המשפטי לחברי לשכת סוכני הביטוח

חשוב מאוד למנות מוטב בלתי-חוזר בפוליסה ובכך להגן על כספי הפוליסה בדרגה הגבוהה ביותר, גם מפני עיקולים או שעבודים (ובחוק קיימים מנגנונים נוספים הבאים להגן על המוטב גם אם המבוטח רוצה לבטל את הפוליסה או הפסיק לשלם פרמיה)

הנושים פקעה ואין לה כל משמעות. י' הינה בתו של המנוח, גמלאי צה"ל שבוטח בכיטוח חיים של חיילים בשירות קבע וגמלאים למקרה מוות. במסגרת תיק הוצאה לפועל הוטל עיקול על כספים וזכויות המגיעים למנוח על פי פוליסת ביטוח החיים. לאחר שהוטל העיקול, חתם המנוח על "הצהרה בדבר ביטוח לגמלאי" שבה ציין כי במקרה מותו, ישולמו תגמולי הביטוח לבתו. לאחר ש"י" נקבעה כמוטבת, הוטלו עיקולים נוספים